

Svar på skriftligt spörsmål SSS 456/2016 rd

Svar på skriftligt spörsmål om renskador på gårdar

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 456/2016 rd undertecknat av riksdagsledamot Ville Vähämäki /saf m.fl.:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att det inte ska inträffa sådana skador som avses i 33 § i renskötsellagen, hur

säkerställer regeringen att lagens anda vad gäller skyldigheten att uppföra gården och skadestånd förverkligas,

hur mycket ingärdningsbidrag har det sökts och beviljats under de senaste åren och

hur kommer regeringen i fortsättningen att trygga en harmonisk samlevnad mellan renhushållningen och människor som bor i området?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Renskötsel är en traditionell näringsgren som baserar sig på att renarna får beta fritt. Enligt renskötsellagen (848/1990) är rätten att bedriva renskötsel oberoende av ägande- eller besittningsrätten till marken. Rätten har också en koppling till den rätt som samerna såsom urfolk har att bevara och utveckla sin kultur och i vilken renskötsel är en central del. Denna rätt tryggas i grundlagen.

När renskötsellagen stadgades var man tvungen att hitta en balans i en situation där rättigheter som genomförs genom lag och tryggas genom grundlagen delvis strider mot varandra. Målet med lagen har varit att samtidigt och i så fullständig utsträckning som möjligt förverkliga såväl näringsfriheten som egendomsskyddet, och därför har man som motvikt till rätten att bedriva renskötsel för renägare och renbeteslag föreskrivit en skyldighet att förebygga och ersätta skador som renarna orsakat.

Såsom konstateras i frågan ska renar enligt lagen skötas på ett sådant sätt att de inte orsakar skador för de skyddade områden som fastställs i lagen (bland annat odlingar, plantbestånd, fasta bostädernas gårdar utanför samernas hembygdsområde).

Förhindrandet av skador förutsätter drivning av renar och att man satsar på att bygga nya gården och reparerar befintliga gården, som ofta är i dåligt skick. Under 2007–2015 har staten med stöd av lagen om finansiering av renhushållning och naturnäringsgar (45/2000) beviljat stöd i form av understöd till ett belopp på sammanlagt 9,64 miljoner euro, det vill säga i genomsnitt över en

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 456/2016 rd

miljon euro per år, för att bygga nya och reparera befintliga rengården. Alla stödansökningar har inte godkänts till deras fulla belopp, men det finns inga betydande skillnader mellan beloppet på sökta och beviljade stöd. Tack vare stöden har det byggts över 800 kilometer gården och reparats cirka tusen kilometer gården.

Det finns emellertid fall där renar har slagit sig ner på odlingar eller gårdar eller i övrigt för nära bosättning och det har varit svårt att driva dem tillbaka till deras vanliga betesområden. Genom de förordningsändringar som jord- och skogsbruksministeriet genomförde förra året har man ökat möjligheterna att avliva sådana renar med skjutvapen, eftersom den tjänsteveterinär som ansvarar för köttbesiktningen till följd av lagändringen kan besikta renarna levande redan i terrängen, varefter renarna kan slaktas i ett renslakteri och deras kött kan levereras till köttanläggningar för förädling. Tidigare kunde renar som skjutits på plats endast slaktas för renägarens eget bruk eller säljas från ifrågavarande plats direkt till konsumenten.

Eftersom det inte är möjligt att förebygga precis alla skador som renar kan orsaka har man genom renskötslagen strävat efter att skapa ett system för värdering av skadorna. Systemet skulle vara så enkelt som möjligt att starta för markägarna och dess syfte är att snabbt och fullständigt ersätta de skador som fastställts. En värderingsnämnd bestående av tre medlemmar och som grundats genom lagen avgör ärenden som berör skadestånd samt tvister som gäller skyldigheten att uppföra gården.

Eftersom nämndernas beslutsverksamhet är en del av rättskipningen kan verksamheten med beaktande av maktfördelningsprincipen inte styras genom vanlig administrativ styrning. Värderingssystemets verksamhet ska emellertid utvecklas och förenhetligas genom utbildning av nämndernas ordförande och medlemmar. Inom ramen för ett projekt som finansierats av närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland har man också utarbetat en handbok i värdering av renskador.

Genom lagstiftning och myndighetsåtgärder har man på ovan beskrivna sätt strävat efter att säkerställa att renskötseln inte orsakar ekonomiska skador eller andra betydande olägenheter för markägarna i området. Jord- och skogsbruksministeriet informeras emellertid varje år om några fall där medlemmarna i renbeteslaget inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att förebygga skador och uppfylla sin skyldighet att bygga gården eller där systemet för värdering av skador inte anses leda till eftersträvat resultat. I vissa fall är det fråga om att markägaren inte är medveten om de rättsskyddsmedel som står till hans eller hennes förfogande.

För att uppfylla lagens anda förutsätts i synnerhet aktiv diskussion mellan aktörer inom renhushållning och andra näringsgrenar och markägare. För att främja detta kommer jord- och skogsbruksministeriet under hösten 2016 och våren 2017 att utreda möjligheterna att skapa ett samarbetsforum för god praxis mellan regionala aktörer och för fördelning av resurser för dess verksamhet. Syftet är också att öka informationen till medborgare.

Samordningen av renhushållning och andra samhällsbehov leder till ständiga utmaningar bland annat på grund av att nya markanvändningsprojekt splittrar betesmarker och operativa områden inom rennäringen. För att markanvändningen ska förlöpa smidigt är det också viktigt att antalet

Svar på skriftligt spörsmål SSS 456/2016 rd

renar står i proportion till avkastningsförmågan hos betena i varje område. Det sistnämnda bedöms i ljuset av resultaten av ett pågående projekt för betesinventering. När man har fått ny och jämförbar information om betesläget kan man dra upp politiska riktlinjer för största tillåtna antal livrenar och en eventuell reform av renskötellagen. I samband med detta kan man bedöma att bestämmelserna med anknytning till förebyggande av skador och markägarnas rättsskyddsmedel är uppdaterade och dra upp riktlinjer för i vilken riktning lagstiftningen ska utvecklas. De preliminära resultatet av projektet, som genomförs av Naturresursinstitutet och styrs av jord- och skogsbruksministeriet, fås under 2017 och en slutrapport kommer att färdigställas under 2018.

Helsingfors 3.10.2016

Jordbruks- och miljöminister Kimmo Tiilikainen